

Лебідь О. В., кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри педагогіки та психології

*Університет імені Альфреда Нобеля
м. Дніпро, Україна*

РЕСУРСНИЙ ПІДХІД ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Стратегічне управління загальноосвітнім навчальним закладом – це система рішень і дій по формуванню і виконанню стратегій розвитку загальноосвітнього навчального закладу, які забезпечують його взаємодію з зовнішнім оточенням з метою підвищення конкурентоспроможності загальноосвітнього навчального закладу і забезпечення його розвитку у майбутньому.

Загальноосвітній навчальний заклад як об'єкт стратегічного управління повинен володіти рядом особливостей, таких як: здатність до адаптації, можливістю швидко пристосуватися до змін стану зовнішнього середовища, навіть при наявності негативних тенденцій; можливістю гнучко змінювати організаційну структуру і коригувати раніше обрану стратегію; наявністю резервів і «граничних можливостей» для виживання, визначених наявними ресурсним потенціалом; корпоративною культурою, що дозволяє забезпечити адекватну реакцію персоналу на зміну зовнішніх умов [1, с. 15]. Тому, визначаючи місце і роль стратегічного управління у діяльності загальноосвітнього навчального закладу доцільно звернути увагу на характеристику наукових підходів до стратегічного управління загальноосвітнім навчальним закладом.

Аналіз наукової літератури з питань стратегічного управління організацією довів, що науковці розрізняють такі підходи: процесний, функціональний, інституціональний, концептуальний (В. Пастухова); функціональний, процесний, системний, ситуаційний (Ю. Гусева); системний, процесний, функціональний, ситуаційний, ресурсний, вартісний, поведінковий, маркетинговий, цільовий (О. Безродна); дизайнерський, формальний, аналітичний, підприємницький, навчальний, політичний, трансформаційний (В. Сладкевич). В контексті нашого дослідження доцільним буде виділити основні підходи до стратегічного управління загальноосвітнім навчальним закладом, а саме: ресурсний, адаптаційний і процесний.

Зупинимося на детальному аналізі ресурсного підходу до стратегічного управління діяльністю загальноосвітнього навчального закладу.

Для оперування інструментарієм ресурсного підходу необхідно чітко визначитись з його ключовим поняттям – «ресурси». Так, на думку А. Бойко, ресурси – це всі активи, можливості, організаційні процеси, інформація, знання, які контролюються організацією і надають можливості розробляти й реалізовувати страте-

гії, що забезпечують підвищення рівнів раціональності та ефективності організації [3]. А. Ткачук і М. Дацишин визначають ресурси як матеріальні і нематеріальні об'єкти / цінності, якими громада володіє, або якими може користуватися [7, с. 7]. Отже, ресурс є засобом, можливістю, якими можна скористатися за необхідністю.

Ресурсний підхід полягає у ретельному виявленні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, необхідних для ефективного функціонування та перспективного розвитку організації. В контексті ресурсного підходу пов'язується стратегічний успіх організації з наявністю оригінальних, конкурентоспроможних ресурсів. Мова йде не просто про володіння ресурсами або про можливості їх придбання. Значення має якість управління, його здатність стратегічно оптимально поєднувати ці ресурси, пов'язувати їх з ключовими компетенціями [6, с. 29]. Дотримання ресурсного підходу для досягнення цілей ЗНЗ забезпечує використання закладом освіти наявних ресурсів шляхом нового їх застосування та впровадження новацій, які щонайкраще відповідають визначеним цілям [4, с. 31]. Згідно з ресурсним підходом функціонування ЗНЗ оцінюється за допомогою наявних ресурсів, а також стратегії управління. Кожний ЗНЗ має свій унікальний набір ресурсів та засоби його використання, який і забезпечує йому конкурентні переваги порівняно з іншими ЗНЗ.

Можна констатувати, що стратегічне значення ресурсів полягає в тому, що вони виступають джерелом формування стратегії, а також при достатній наявності ресурсів можливий вплив на зовнішнє середовище ЗНЗ. Отже, ресурси ЗНЗ є основою, завдяки якій заклад освіти здійснює свою діяльність. Ресурси являють собою джерело забезпечення протікання всіх процесів в ЗНЗ під час здійснення стратегічного управління.

Успіх стратегічного розвитку загальноосвітнього навчального закладу, ефективна реалізація його стратегічних планів залежить від наявності ресурсного потенціалу. Сьогодні склалася така ситуація коли само поняття «ресурсний потенціал» в різних роботах в межах ресурсного підходу, дослідниками трактується по-різному: відображає сукупність ресурсів, якими наділене підприємство для здійснення виробничо-господарської діяльності без прив'язки до їхніх можливостей [2, с. 65]; сукупність взаємопов'язаних ресурсів, що можуть використовуватись як у виробничому процесі, так і у соціальній, фінансовій та інших сферах діяльності господарства, що знаходяться у розпорядженні організації або можуть бути залучені до його господарської діяльності, комбінація яких дозволяє забезпечити здійснення місії та досягнення стратегічних цілей розвитку на підставі визначення його відповідності потребам внутрішнього середовища, розрахованим за взаємодією із зовнішнім середовищем [5, с. 111]. Отже, ресурсний потенціал є системою наявних в організації ресурсів та тих, які вона здатна мобілізувати за потреби та використати для ведення ефективної діяльності.

Проведений аналіз дозволяє констатувати, що ресурсний потенціал загальноосвітнього навчального закладу – це сукупність наявних видів ресурсів, що взаємодіють між собою в процесі функціонування загальноосвітнього навчального закладу, обсяг та структура яких можуть бути змінені шляхом прийняття та реалізації стратегічних рішень. До складових елементів ресурсного потенціалу загальноосвітнього навчального закладу належать:

льноосвітнього навчального закладу, на нашу думку, слід віднести такі: *людський* (наявні або потенційні працівники загальноосвітнього навчального закладу (адміністрація, педагогічний персонал, технічні працівники тощо), їх здібності до фізичної та інтелектуальної праці, набуті навички, досвід, знання, психоемоційні характеристики); *матеріальний* (земля, будівля, споруди, обладнання, канцелярське приладдя тощо); *фінансовий* (наявні в загальноосвітньому навчальному закладі кошти (готівка, кошти на банківських рахунках тощо); *інформаційний* (будь-які носії інформації про внутрішні можливості загальноосвітнього навчального закладу і про зовнішнє середовище (документація, навчально-методична література, електронні носії інформації тощо).

Отже, ресурсний підхід до стратегічного управління підкреслює, що характерна загальноосвітнім навчальним закладам неоднорідність може бути стійкою завдяки наявності в них унікальних ресурсів та організаційних здібностей, які визначають конкурентні переваги загальноосвітнього навчального закладу. Перспективи подальших досліджень полягають у необхідності більш детального розгляду адаптаційного і процесного підходів до стратегічного управління загальноосвітнім навчальним закладом.

Література:

1. Артамонов Б.В. Стратегический менеджмент: учеб. пособ. Ч. 1. Концептуальные основы стратегического управления и планирования на воздушном транспорте / Борис Владимирович Артамонов. – М.: РИО МГТУ ГА, 2004. – 91 с.
2. Берсуцький А.Я. Роль ринкового потенціалу в стратегічному управлінні підприємством / А.Я. Берсуцький // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2006. – № 4. – С. 65-71.
3. Бойко А. Використання ресурсного підходу формування стратегії / А. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enuftir.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12756/1/2008.pdf>.
4. Калініна Л.М. Сутність і специфіка стратегічного управління школою / Л.М. Калініна // Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Херсон: Вид-во «ХДУ», 2004, – Вип. XXXVI. – С. 28-35.
5. Кузьменко О.В. Організаційно-економічний механізм стратегічного управління ресурсним потенціалом підприємства / О.В. Кузьменко // Академічний огляд. – 2014. – № 1 (40). – С. 110-115.
6. Ставицький О.В. Управління стратегічним розвитком підприємств хлібопекарської галузі. Дис. ... канд. економ. наук; спец: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / Олександр Вікторович Ставицький. – Київ, 2015. – 251 с.
7. Ткачук А.Ф. Внутрішні та зовнішні ресурси для розвитку громади або Чому брак грошей не є первинною проблемою громади? (навчальний модуль) / А. Ткачук, М. Дацишин. – К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. – 152 с.